

Šentrupert

Glasilo Občine Šentrupert

Leto: XXII./3
jesen 2020

Glasilo izhaja štirikrat letno
Za občane Občine Šentrupert brezplačno

Pogovor s Francem Bartoljem, tretjim častnim občanom: "Želim si, da bi ..."	8
Kraljevi kozolci - Kraljeva zbirka po novem kraljuje med kozolci	13
Sprehod po patrociniju sv. Ruperta: Zavetnik sedmih slovenskih cerkva	20

Županov uvodnik

*Spoštovane občanke,
cenjeni občani!*

Poletje se poslavlja in prvi, temnejši dimi se vijejo iz dimnikov in nam oznanjajo, da so v našo lepo dolino prišle nižje, jesenske temperature. Šola je odprla vrata upoštevajoč preventivne ukrepe, otroci pa so veseli novega šolskega leta in ponovnega druženja s sošolci.

Poletje je bilo – vsaj kar se tiče vročega vremena – zelo kratko, a z dogajanjem v naši občini, ki je zelo pomembno za našo skupno prihodnost. Vračamo se v normalne tire socialnega druženja in to omogoča, da je druženja med občani vedno več. Žal je zaradi koronavirusa odpadlo nekaj prireditev (tradicionalno konjerejsko nabadanje klobas, gasilske veselice, poletne koncerte in druga običajna srečanja ki popestrijo poletne večere), a hkrati je naš izjemni prostor v Deželi Kozolcev dovolil, da smo nekega večera prepletli folklorne pesmi in ples, ki so nas popeljali v etnokoreografsko preteklost, na pogovornem večeru s prof. dr. Božidarjem Jezernikom smo spoznali kavo, predstavili tudi našo Steklasovo kavo, Zavod Dežela Kozolcev pa je pripravil odlično prireditev z razstavo diapozitivov ob 100-letnici rojstva velikana industrijskega oblikovanja Nika Kralja. Diapozitive o kozolcih sedaj hrani muzej Dežela Kozolcev Šentrupert, zasluge za odmevno prireditev pa ima direktorica DK Alenka Stražišar Lamovšek. Vse to in veliko več boste lahko bolj podrobno prebrali v tej številki glasila.

V poletnem času je občinska uprava delala na vseh področjih. Uredili smo lokalno zakonodajo in pripravili pogoje za prodajo JP Energetika Šentrupert d.o.o., ki je v zadnji fazi prodajnega postopka, in sicer pri zbiranju zavezujočih ponudb. V prvem krogu je na razpis oddalo nezavezujoče ponudbe deset ponudnikov, ki so potem opravili skrbni pregled tako dokumentacije kakor objektov na območju ZPKZ – Dob. Pričakujemo da bo v jeseni zaključen postopek prodaje in znan tudi novi lastnik družbe.

Poleti smo na MGRT vložili formalno vlogo za pridobitev nepovratnih sredstev za izvedbo investicije opremljanja Obrtno-poslovne cone Šentrupert. Izvedli smo tudi razpis za izvajalca investicije in oktobra pričakujemo začetek del.

Izbrali smo tudi izvajalca projektne dokumentacije za južno obvoznico v dolžini 760 m od obstoječega krožišča na JV Šentruperta na LC 425316, ob trasi, ki je vmešana v veljavni Občinski prostorski načrt (OPN), čez regionalno cesto Slovenska vas–Šentrupert R3 750/7709 do priključka na LC 425332

Šentrupert-Zaloka. Južna obvoznica bo omogočala izboljšavo krajevnega prometnega omrežja, umirjala promet v jedru naselja in šolske poti razbremenila posebej tovornega prometa.

Poleti smo se s sosednjo občino Mokronog-Trebelno skupaj lotili rekonstrukcije LC 425320 Puščava-Hrast-Pijavice. Na odseku v naši občini smo obnovili tudi mostiček, pri katerem so bili temelji popolnoma spodkopani.

Veliko dela nas še čaka, pripravljamo prostorske akte za ureditev severne obvoznice in za ureditev vaškega jedra Šentruperta. Tukaj imamo težave, ker je ZVKD, Območna enota Novo mesto, zavrnila vlogo za izdajo kulturnovarstvenega soglasja za odstranitev Kostelčeve hiše. Upamo, da bo pritožba na ministrstvo za kulturo uspešna. Tako bomo lahko izboljšali podobo trga. Obnova cerkve sv. Ruperta, spomenika državnega pomena, se je že začela, upamo pa tudi na posluš zavoda za varstvo kulturne dediščine, da uredimo propadajočo Kostelčevo hišo.

Začeli smo postopek za ureditev Barbove graščine na Veseli Gori, ki pa nujno potrebuje sanacijo, saj močno zamaka v klet in so ogroženi temelji objekta. Nujno moramo urediti to občinsko premoženje, ki je tudi kulturna dediščina, in bo v bodoče namenjeno za razne družbene dejavnosti, od protokolarnih do kulturnih.

Poleg informacij o delu občinske uprave je tudi tokrat v glasilu mnogo zanimivih člankov in novosti iz vseh družbenih krogov našega okolja. Na koledarju dogodkov do konca leta izstopa praznovanje ob 500. obletnici blagoslovitve cerkve Sv. Ruperta in predstavitev knjige avtorja Roberta Preskarja. Prepričan sem, da boste uživali med branjem in se o prebranem tudi pogovorili z drugimi občani.

Še naprej vsem priporočam veliko previdnosti zaradi koronavirusa. Odogovorno sledite navodilom in ukrepom, ki jih priporoča Nacionalni inštitut za javno zdravje in jih redno objavljamo na spletni strani občine.

Vsem občanom in bralcem glasila Šentrupert želim lepih doživetij v tem jesenskem času in mirne praznične dni.

Andrej Martin Kostelec

Beseda urednice

Spoštovani bralci in bralke glasila Šentrupert, za nami so poletne počitnice, vkorakali smo v jesen in čakam, da se narava odene v tisočere odtenke, ki posebej navdušijo, ko se jih dotaknejo sončni žarki.

Tokrat glasilo prinaša zanimiv pogovor s tretjim častnim občanom Francem Bartoljem, vsaj s prstom na zemljevidu in izbranimi besedami pa lahko obiščete vse cerkve, ki se v Sloveniji ponašajo z imenom sv. Rupert.

Dokončane naložbe, novi načrti, utrip življenja v društvih, šoli in župniji, tretji del o naselju Kamnje in napovednik dogodkov kažejo, da je pred nami pestra jesen. Naj vam prinese obilo darov, ne pozabite pa niti na gibanje na svežem zraku, smeh in pozitivno energijo. Bodite lepo.

urednica Petra Krnc Laznik

O delu občinskega sveta

Poleti so se občinski svetniki sestali na dveh rednih in eni dopisni seji, tako da so bili zadnji tedni precej delovni, manj počitniški.

Na dopisni seji v juniju so člani občinskega sveta sprejeli sklep o prenehanju družbe Dežela kozolcev muzejska dejavnost d.o.o.

Na 11. redni seji so se seznanili s prostorskimi dokumenti, ki so trenutno v pripravi, z zdravjem v občini in Strateškim načrtom krepitve zdravja, o čemer sta svetnikom spregovorili strokovni sodelavki NIJZ, OE Novo mesto. Nadzorni odbor Občine Šentrupert je svetnike seznanil s poročilom o delu za leto 2019 in predstavil načrt dela za leto 2020. Prav tako so se svetniki seznanili z delom nadzornega sveta JP Energetika Šentrupert in s poročilom o delu družbe Dežela kozolcev d.o.o. in Zavoda Dežela kozolcev ter o načrtih za prihodnost.

Občinski svetniki so potrdili elaborat o oblikovanju cene izvajanja javne službe odvajanja in čiščenja komunalnih in padavinskih odpadnih vod v občini Šentrupert za leto 2020, elaborat o oblikovanju cene izvajanja javne službe oskrbe s pitno vodo v občini Šentrupert za leto 2020 ter elaborat o oblikovanju cene izvajanja javne službe ravnanja z odpadki v občini Šentrupert za leto 2020. Sprejeli so tudi predlog za investicijsko vzdrževa-

nje občinskih cest in komunalne infrastrukture v občini v letošnjem letu in podali soglasje k imenovanju direktorice CIK Trebnje Patricije Pavlič.

Na 12. redni seji se je občinski svet seznanil z realizacijo polletnega proračuna ter sprejel Odlok o Javnem lekarniškem zavodu Dolenjske lekarne Novo mesto in Odlok o ustanovitvi Sveta ustanoviteljic Javnega lekarniškega zavoda Dolenjske lekarne Novo mesto. Občinski svet je soglašal z izstopom Občine Šentrupert iz ustanoviteljstva javnega zavoda CIK Trebnje v delu, ki se nanaša na galerijsko dejavnost, ter potrdil sistemizacijo delovnih mest in povečan normativ v oddelkih vrtca Čebelica za šolsko leto 2020/2021.

Ob vsem tem dogajanju je še veliko vsakodnevnih aktivnosti, s katerimi si prizadevamo, da bi izpolnili čim več potreb in želja občanov. Tudi zato sodelavci občinske uprave že aktivno

vstopamo v jesen z novimi delovnimi izzivi.

Ob koncu poletja nas je razveselila novica, da v šolske klopi z upoštevanjem vseh potrebnih ukrepov, zopet sedejo naši šolarji. Želimo jim zdravo in uspešno potepanje po deželi znanja. Vam, drage občanke in občani, pa naj jesen prinese zvrhano mero darov, ob tem pa seveda tudi osebnega in splošnega zadovoljstva.

Anne Marie Valentar,
direktorica občinske uprave

Realizacija proračuna v obdobju januar-julij 2020

Zap. št.	kto	Bilančna postavka	proračun 2020	realizacija jan.- julij	indeks real./pror.
I.		PRIHODKI SKUPAJ (A+B)	4.667.193,11	1.631.095,74	34,9
A)		TEKOČI PRIHODKI (70+71+72+73)	3.728.157,02	1.613.311,91	43,3
I.	70	Davčni prihodki (a+b+c+č)	2.312.037,02	1.512.974,82	65,4
a)	700	Davek na dohodek in dobiček-dohodnine	1.822.706,34	1.210.240,00	66,4
b)	703	Davki na premoženje (premičnine,nepremičnine,dediščine..)	406.517,68	232.145,28	57,1
c)	704	Domači davki na blago in storitve(posebne stor.;drugi davki)	82.813,00	64.195,13	77,5
č)	706	Drugi davki in prispevki	0,00	6.394,41	
2.	71	Nedavčni prihodki (a+b+c+č+d)	1.416.120,00	100.337,09	7,1
a)	710	Udeležba na dobičku in dohodki od premoženja (obresti)	1.286.820,00	4.362,79	0,3
b)	711	Upravne takse in pristojbine	3.100,00	2.559,26	82,6
c)	712	Globe in druge kazni	29.200,00	13.191,51	45,2
č)	713	Prihodki od prodaje blaga in storitev	12.000,00	17.366,89	
d)	714	Drugi nedavčni prihodki	85.000,00	62.856,64	73,9
3.	72	Kapitalski prihodki (a+b)	136.500,00	0,00	0,0
a)	720	Prihodki od prodaje osnovnih sredstev	0,00	0,00	
b)	722	Prihodki od prodaje zemljišč in neopredmetenih sredstev	136.500,00	0,00	0,0
4.	73	Prejete donacije (a+b)	0,00	0,00	0,0
a)	730	Prejete donacije iz domačih virov (nepovratna sredstva!)	0,00	0,00	
b)	731	Prejete donacije iz tujine	0,00	0,00	
B)		TRANSFERNI PRIHODKI (74)	802.536,09	17.783,83	2,2
a)	740	Prejeta sredstva iz državnega proračuna	802.536,09	17.783,83	2,2
b)	741	Prejeta sredstva iz drž.prorač. iz sredstev proračuna EU	0,00	0,00	
II.		ODHODKI SKUPAJ	3.290.449,10	1.442.264,99	43,8
A)		TEKOČI ODHODKI	978.364,36	664.959,25	68,0
a)	400	Plače in drugi izdatki zaposlenim	215.633,76	110.910,33	51,4
b)	401	Prispevki delodajalcev za socialno varnost	34.209,66	17.533,66	51,3
c)	402	Izdatki za blago in storitve (dobavitelji)	686.420,94	513.520,25	74,8
č)	403	Plačila domačih obresti	10.000,00	12.515,21	125,2
d)	409	Rezerve	32.100,00	10.479,80	32,6
B)		TEKOČI TRANSFERI	988.054,38	614.897,01	62,2
a)	410	Subvencije	6.984,73	5.133,30	73,5
b)	411	Transferi posameznikom in gospodinjstvom	675.968,81	406.999,59	60,2
c)	412	Transferi neprofitnim organizacijam in ustanovam	28.999,57	18.052,55	62,3
č)	413	Drugi tekoči domači transferi	276.101,27	184.711,57	66,9
C)		INVESTICIJSKI ODHODKI	1.242.470,36	137.559,24	11,1
a)	420	Nakup in gradnja osnovnih sredstev	1.242.470,36	137.559,24	11,1
Č)		INVESTICIJSKI TRANSFERI	81.560,00	24.849,49	30,5
a)	431	Inv.transferi pravnim in fizičnim osebam ,ki niso PU	29.475,00	22.135,60	75,1
b)	432	Inv.transferi proračunskim uporabnikom	52.085,00	2.713,89	5,2
		RAČUN FINANCIRANJA	proračun 2020	realizacija jan.- julij	indeks real./pror.
A)	500	Domače zadolževanje	68.622,00	0,00	-
B)	550	Odplačilo domačega dolga	1.443.690,00	109.321,19	7,6
C)	A-B	NETO ZADOLŽEVANJE	-1.375.068,00	-109.321,19	8,0

Komunalno opremljanje Obrtno-poslovne cone Šentrupert za farovškim hribom

Občina Šentrupert želi komunalno opremiti približno 2,01 ha veliko Obrtno-poslovno cono Šentrupert (OCŠ). Lani je preko dogovora za razvoj regije JV Slovenije (DRR) ta projekt uvrstila v program za sofinanciranje in marca letos ga je ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT) v dodatku št. 2 k temu dogovoru potrdilo kot projekt št. 12. Projekt je ocenjen na 950.342,33 €, od tega 365.643,24 € občinskih sredstev in 584.699,09 € državnega proračuna (ESRR EU sredstva + SLO udeležba).

Ta investicija bi izboljšala pogoje za gospodarske aktivnosti in nastanek novih delovnih mest. Nova infrastruktura bi bila hkrati prva faza severne obvoznice, saj bi uredili cesto in most čez Bistrico, kar bi omogočilo nov pretok prometa na severno stran občine in povežalo državno cesto z vasmi na severni strani največjega vodotoka v občini.

Glavne tehnične značilnosti investicije so:

1. Ureditev 621 m javne poti do cone (asfaltiranje, ureditev odvodnjavanja, bankine ...)
2. izgradnja dveh kamnitih zložb in
3. izgradnja mostu čez potok Bistrica.

Julija je občina vložila formalno vlogo na MGRT (Investicijski program + Priloga 2) za sofinanciranje projekta. Odločbo za sofinanciranje pričakujemo v kratkem. V poletnih mesecih je občina objavila razpis za izvajalca investicije, na katerega so se prijavila tri gradbena podjetja. Zaključnemu postopku izbire najugodnejšega izvajalca bo sledil podpis pogodbe za izgradnjo in nadzor gradbenih del. Če bo šlo vse po načrtih, se bodo dela začela oktobra.

Andrej Martin Kostelec

foto: Primož Primec

Odprtje obnovljene ceste do trga v Šentrupertu

Torek, 30. junij 2020, je bil za občino Šentrupert res pomemben dan. Častni občan Šentruperta Franc Bartolj, župan Andrej Martin Kostelec, državni sekretar na ministrstvu za infrastrukturo Aleš Mihelič in v. d. direktorice direktorice za infrastrukturo Ljiljana Herga so namreč slavnostno prerezali trak in namenu predali prenovljen odsek državne ceste od Slovenske vasi do trga v Šentrupertu.

Občina Šentrupert se je lani poleti skupaj z državo lotila rekonstrukcije še zadnjega odseka vpadnice iz Slovenske vasi. Sprva je bilo predvideno, da bo naložba končana do začetka letošnjega leta, a se je vse skupaj zamaknilo za nekaj mesecev.

V sklopu zadnjega dela investicije smo obnovili približno 375 m ceste, zgradili pločnik in javno razsvetljavo, pod cesto smo uredili ločeno meteorno in fekalno kanalizacijo, položili nove vodovodne cevi, prilagodili telefonske in optične kable, med drugim pa z dodatnim kanalom, da ne bo več poplavljačo na tem območju, uredili tudi odvodnjavanje meteorne vode proti južnemu delu občine.

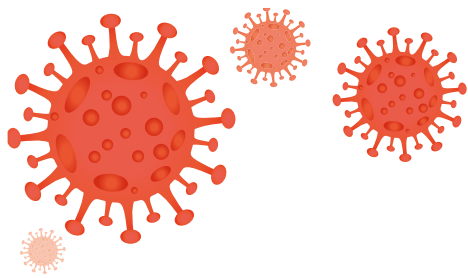
foto: Alenka S. Lamovšek

Država je prispevala približno 700.000 evrov, občina pa je iz proračuna namenila 345.000 evrov.

Otvoritev je povezovala Petra Krnc Laznik, v kulturnem programu je nastopil Marko Grahovar, za pogostitev pa so poskrbele Šentrupertske šmarnice.

Primož Primec, višji svetovalec

UPOŠTEVAJMO PRIPOROČILA

Prvi val epidemije bolezni covid-19 smo uspešno prebrodili. Vendar pa sta pred nami jesen in zima, ki bosta epidemiološko sliko najverjetneje poslabšala. Povečuje se število okuženih in število ljudi v bolnišnicah.

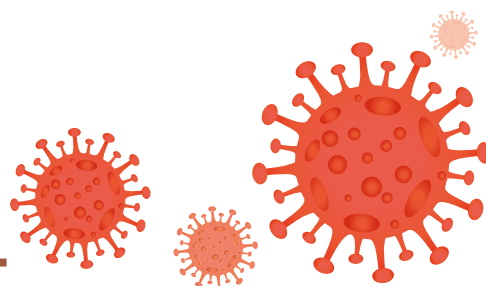
Na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje (NIJZ) so pripravili splošna priporočila za preprečevanje širjenja okužbe, ki jih je smiselno upoštevati ves čas. Prosimo vas, da upoštevate priporočila Vlade RS in NIJZ za omejitev širjenja, še posebej obvezno uporabo mask v zaprtih javnih prostorih, umivanje in razkuževanje rok ter ohranjanje razdalje vsaj 1,5 m.

Le skupaj nam bo uspelo.

Še vedno pa imamo na voljo nekaj zaščitnih mask, ki jih lahko dobite na Občini Šentrupert (Šentrupert 5).

Ostanite zdravi!

Andrej Martin Kostelec, župan občine Šentrupert
Primož Primec, poveljnik štaba CZ

Delovno poletje občinske uprave

Poletje je običajno čas, ko se delo vsaj malo zaustavi. Vendar, ker so pred nami veliki izzivi, je bilo tudi to poletje na Občini Šentrupert zelo aktivno.

Za 12. redno sejo Občinskega sveta Občine Šentrupert, ki je potekala konec avgusta, smo pripravili dva odloka: Predlog Odloka o organizaciji, ustanavljanju in delovanju zaščite in reševanja v občini Šentrupert in predlog Odloka o lokalnem turističnem vodenju v občini Šentrupert. Oba odloka je občinski svet obravnaval v prvi obravnavi in sta bila 30 dni v javni razpravi ter čakata še dokončno potrditev na naslednji seji občinskega sveta.

Z Odlokom o organizaciji, ustanavljanju in delovanju zaščite in reševanja v občini Šentrupert se ureja delovanje zaščite in reševanja, ki je opredeljeno v 37. členu Zakona varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Načrtovane spremembe povzro-

čajo racionalno organiziranost in boljšo kakovost izvajanja nalog zaščite in reševanja z boljšim začetnim odzivom na nesreče v sitemu varstva pred naravnimi nesrečami.

15. marca 2018 pa je stopil v veljavo Zakon o spodbujanju razvoja turizma, ki opredeljuje izvajanje lokalnega turističnega vodenja na ravni turističnega območja. 39. člen zakona opredeljuje, da občine na posameznem turističnem območju lahko predpišejo program turističnega vodenja na tem območju, ki obsega posebno znanje.

Občina Šentrupert do sedaj ni imela sprejetega Odloka o lokalnem turističnem vodenju in tako tudi ni bilo pravne podlage za izvajanje or-

foto: Franc Pepelnak

ganizirane vodniške službe na območju občine. S tem odlokom bomo lahko pripravili turistične programe, ki naj bi jih na območju destinacije Šentrupert izvajali izobraženi turistični vodniki. Odlok predvideva, da bosta za pripravo turističnih programov, izobraževanje vodnikov in vodenje evidence aktivnih vodnikov skrbela Občina Šentrupert in Zavod Dežela kozolcev.

Prav tako smo poleti organizirali nekaj dogodkov, na katere smo povabili občane in širšo javnost.

Občina Šentrupert je z Zavodom Dežela kozolcev v petek, 10. julija 2020, pripravila pevsko-folklorni večer, ki smo ga poimenovali Pleš'mo in poj'mo v Šentrupertu. Šlo je za dogodek v sklopu praznovanja občinskega praznika. Nastopili so Vaški pevci Šentrupert, Folklorna skupina DPŽ Dolenjske Toplice, Folklorna skupina Nasmeh iz Trebnjega, Ljudski pevci in godci Trebelnega, Ljudske pevce Rožce DPŽ Dolenjske Toplice, vokalna skupina Ruski talisman in Folklorno društvo Kres iz Novega mesta.

Zaradi ukrepov za zajezitev širjenja novega koronavirusa je bila organizacija prireditve kar velik izziv, a smo pridobili vsa potrebna dovoljenja, vključno s soglasjem Nacionalnega inštituta za javno zdravje, da lahko prireditev, ki je potekala na prostem med kozolci, pripravimo ob upoštevanju vseh priporočil.

V četrtek, 26. avgusta 2020, pa je bil na podestu pri Info točki v Deželi kozolcev pogovorni večer z dr. Božidarjem Jezernikom, rednim profesorjem za etnologijo Balkana in kulturno antropologijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani in avtorjem knjige Kava,čarobni napoj.

Pogovor je vodila Carmen L. Oven, za kulturni vložek je poskrbela glasbenica Špela Cesar. Zbrane je nagovoril župan Andrej Martin Kostelec, ki se je tudi zahvalil sodelujočim s Steklasovo kavo, novim turističnim produktom občine Šentrupert.

Ivan Steklasa se je rodil leta 1846 v Prelesju in umrl leta 1920 v Šentrupertu. V letu 2020 praznujemo 100. obletnico njegove smrti, zato smo se mu poklonili s prav posebnim dejanjem.

Med njegova najpomembnejša dela štejemo knjigo Zgodovina župnije Šentrupert, ki je izšla leta 1913. Da je

foto: Franc Pepelnak

pomemben Šentrupečan, kaže tudi Steklasova pohodna pot, na kateri je vsako drugo soboto v oktobru pohod, ki velja za eno najbolj obiskanih športnih prireditev občine Šentrupert.

Prav zato je Občina Šentrupert poleti izdelala nov turistični produkt, Steklasovo kavo. Kava je produkt lokalnega proizvajalca, kavarne Opara iz Trebnjega, in jo lahko kupite v Infotočki Dežele kozolcev, kmalu pa bo na voljo tudi v naših gostinskih lokalih. Idejo za nov produkt je podala direktorica Občinske uprave Občine Šentrupert Anne Marie Valentar.

Motiv Steklasove kave je rozeta, ki je upodobljena na pručki s Steklasove domačije. Skica te pručke je bila narejena v okviru Orlovih etnoloških terenskih ekip leta 1951 in je v arhivu Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani.

Primož Primec, višji svetovalec

Steklasova kava, foto: Alenka S. Lamovšek

POGOVOR S FRANCEM BARTOLJEM, TRETJIM ČASTNIM OBČANOM:

»Želim si, da bi se naša občina uspešno razvijala ter skrbela za urejeno in zdravo okolje!«

Konec junija je na slavnostni seji Občinskega sveta Občine Šentrupert Franc Bartolj postal novi častni občan občine Šentrupert. Ob tej priložnosti smo se nekaj dni po tem, ko je praznoval svoj 80. rojstni dan, pogovarjali z njim o njegovem življenju in delu v Šentrupertu.

foto: Alenka S. Lamovšek

V utemeljitvi za podelitev naziva častni občan je zapisano: "Franc Bartolj prejme naziv častni občan Občine Šentrupert za več kot polstoletno aktivno delovanje v Krajevni skupnosti Šentrupert in novi občini. Neprecenljiv je njegov prispevek v času delovanja v svetu Krajevne skupnosti Šentrupert pri gradnji telekomunikacijskega omrežja in postavitvi mogočne poslovilne vežice po načrtih domačega arhitekta Blaža Slapšaka. Neizbrisen pečat je s svojim delovanjem pustil v Vinogradniškem društvu Šentrupert, s svojo širino pa je bogatil tudi aktivnosti in akcije Planinskega društva Polet Šentrupert."

Marljivost, poštenost in trdo delo, ki so vam jih vcepili že kot otroku v kmečki družini, so gotovo lastnosti, ki so vam v zasebnem in profesionalnem življenju utirale uspešno in trdno pot. Nenazadnje tudi do naziva častni občan Občine Šentrupert. Kaj vam to priznanje pomeni?

Naziv mi daje neko notranje zadovoljstvo. Počaščen sem, da so predlagatelji in komisija za priznanja Občine Šentrupert izpostavili moje dolgoletno delo v KS Šentrupert, da so prepoznali pomen tega dela za našo občino in da je to potrdil tudi občinski svet.

Vse življenje ste ostali povezani s svojo vasjo na robu današnje občine – z Bistrico. Več kot pet desetletij ste bili aktivno vključeni v življenje prej krajevne skupnosti, danes občine Šentrupert. Podpirali ste prizadevanja za ustanovitev samostojne občine Šentrupert, v kateri ste bili tudi občinski svetnik. Kako danes gledate na razvoj občine Šentrupert? Bi jo sami usmerili drugače?

Mislím, da smo v upanju na hitrejši razvoj vsi z veseljem pričakali samostojno občino Šentrupert. V nekdanji Občini Trebnje je bila naša krajevna skupnost med manj razvitimi. Leta in leta tako nismo uspeli z zahtevo po obnovi osnovne šole, kar je bila potem prioriteta nove občine. Ostali projekti, na primer nov otroški vrtec, Dežela kozolcev, Lesni center Puščava, Energetika Dob in drugi, so bili

na občinskem svetu soglasno sprejeti, saj naj bi služili prepoznavnosti in razvoju Šentruperta. Realizacijo smo prepustili županu in občinski upravi. Pri nobenem projektu nisem sodeloval, vidim pa, da smo za posamezne projekte porabili preveč denarja in bili precej negospodarni. Še danes se čudim svoji in naivnosti ostalih članov občinskega sveta, da nismo odločno zahtevali poročil in odgovorov na vprašanja, zakaj se načrti odvijajo tako počasi in nepregledno.

Verjetno pa smo v želji po hitrem razvoju dali na stran še druge življenjske potrebe, na primer pitno vodo, kanalizacijo, čistilne naprave, cestno infrastrukturo, ureditev trga in drugo. Uspeli smo obnoviti cesto med Prelesjem in Šentrupertom ter s pomočjo evropskih sredstev modernizirati sedaj državno cesto do trga.

Mislím pa, da bi se v 12-letnem obdobju nove občine dalo narediti več.

Kot podpredsednik krajevne skupnosti ste bdeli nad izgradnjo telefonskega omrežja. Kar nekaj truda ste morali vložiti v to, da je na koncu vsak uporabnik plačal enak prispevek ne glede na oddaljenost od centrale in so tako skoraj vse hiše dobile priključek. Kako vam je to uspelo?

Že kmalu na začetku gradnje se je zanimanje za telefonski priključek neverjetno povečalo. Imeli smo srečo, da je že osnovni načrt predvideval, da pridejo hrbtenci telefonski vodi z dovolj močnimi vodi v vsako vas, tudi na hribovskem področju. Zgrajena mreža je omogočala več

kot 700 priključkov in je upoštevala razvoj. Takrat si ni nihče ni mislil, da bo to tehnologijo tako hitro povozil čas. Že na začetnih sestankih smo se dogovorili, da bomo pri višini prispevka za telefon upoštevali tudi stroške dela, na primer kopanja jarkov, in strošek izgradnje drogov v hribovitem področju. Gradnja je bila mogoča tudi zaradi samoprисpevka, ki so ga krajanji plačevali več let. Tako smo ocenili, da bomo imeli najmanj težav s tem, da telefonski kabel pride do hiše. Res pa je bilo s tem več administrativnega dela.

V kakšnem spominu vam je ostala izgradnja poslovilne vežice, narejena po načrtu domačega arhitekta Blaža Slapšaka?

Želja po mrliški vežici je bila v tistem obdobju vsako leto večja, tako je bilo tudi drugje po državi. Za KS je bil to velik finančni zalogaj, prevelik za redne (skromne) prihodke. Zato smo sprva načrtovali, da bo vežica deloma financirana iz krajevnega samoprисpevka, hkrati pa smo jo uspeli umestiti tudi v občinske prostorske načrte takratne občine Trebnje. Razmišljali smo o možnostih, kakšen bi ta objekt lahko bil. Šentruperčan in arhitekt Blaž Slapšak nam je pri tem z veseljem pomagal in nam predstavil svojo vizijo. Z njo se je strinjal celoten svet KS in tako je njegov biro izdelal potrebo dokumentacijo. Denar smo zbirali in zagotavljali sproti, če se ne motim, smo gradnjo končali v treh letih. Veseli me, da so vežico krajanji lepo sprejeli, da ni nobenih kritik. Od izgradnje leta 1996 pokojniki ne ležijo več doma.

Dva mandata in pol ste bili predsednik sveta krajevnega skupnosti in odigrali ključno vlogo pri urejanju cest, vodooskrbe in kanalizacije. Kako se spominjate udarniških časov? Bi bili danes še mogoči?

KS je delovala drugače kot danes občina. Ni imela zaposlenih, vsi smo delali brezplačno, sestanki so potekali zvečer ali ob nedeljah. Honorarno je, za nizek honorar, delal le tajnik. Poleg pisarniškega je opravljal tudi blagajniška dela in skrbel za pokopališče, vključno z računi za grobove. Pozneje so se državni in občinski predpisi zaostriili, zato je od takrat honorarno delal še en delavec iz finančne stroke. Veliko dela na terenu so opravili člani sveta KS, ki so organizirali delo, pridobivali razna soglasja, reševali morebitne spore in tudi fizično delali. Vsak se je trudil za lepši in boljši kraj.

Verjetno z mojim delom niso bili vsi zadovoljni. Vedno pa me je vodila misel, da moramo podpreti tiste programe in akcije, ki vključujejo čim več krajanov in tako omogočajo boljše življenje za čim več ljudi. To

velja predvsem za izboljšanje cestne infrastrukture, ki še danes ni zadovoljivo rešena in urejena današnjemu času primerno.

Ko govoriva o vašem življenju in delu v Šentrupertu, nikakor ne moreva mimo kulture pitja vina, negovanja vinske trte in družjenja z vinogradniki. Med letoma 2002 in 2010 ste skrbeli za vse aktivnosti Vinogradniškega društva Šentrupert, vključno s prireditvijo Cviček na trgu, vaša vina pa so bila in so še vedno med najbolje ocenjenimi vini. Kako zelo pomembno je za vas vinogradništvo?

Vinograd so imeli že moji starši, zato sem že kot otrok spoznal delo v vinogradu. Takrat je bilo to veliko težje kot danes, kot majhnemu fantu mi je bilo najtežje ročno škropljenje. Ohranil pa sem veselje do vinograda, ki sva ga z ženo obnovila, zgradila sva tudi zidnico. V Društvu vinogradnikov Šentrupert sem več kot 20 let sodeloval kot član UO društva. Kot predsednik pa sem si prizadeval za izobraževanje članov in spremljanje novosti na tem področju. Organizirali smo nešteto izobraževanj in strokovnih ekskurzij po Sloveniji in v tujini. Nadaljevali smo s tradicionalno prireditvijo Cviček na trgu v Šentrupertu, ki še danes privablja vse vinogradnike iz Mirnske doline. Druženje z vinogradniki mi je bilo v veselje in sprostitiv. Vsako leto smo se veselili društvenega ocenjevanja vin in tekmovali, kdo bo imel boljše vino. Zame je vinogradništvo koristna rekreacija, ohranjanje naših prelepih vinskih goric in kozarček dobrega cvička v dobri družbi. Danes ima mladina druge prioritete in se je začelo naše ljubiteljsko vinogradništvo čedalje bolj opuščati. Pa tudi nobene ekonomike ni tu.

Kaj so vama z ženo Olgo pomenile akcije Planinskega društva

Polet Šentrupert? Se še odpravita na takšne poti?

Z ženo Olgo sva bila dolgo člana Planinskega društva Polet Šentrupert. Po upokojitvi, ko je bilo več časa, sva se udeležila številnih pohodov in potovanj. Žena zaradi zdravstvenih težav manj. Spomin na to obdobje so nepozabni. Takrat sem tudi sam priplezal na najvišje vrhove v Črni gori, Italiji, Siciliji (Vezuv in Etna), Romuniji, Bolgariji. V najlepšem spominu pa mi bo ostalo potovanje do najbolj severnega dela Evrope – Nord Capa. Pri tem smo prepotovali Dansko, Švedsko, Finsko in Norveško. To je bilo nepozabno druženje, a tudi naporno. Žal sem po nenadni bolezni prenehal, ostali so samo spomini. Hvala vodstvu in vodnikom, ki so vedno pazili name, starejšega planinca, in poskrbeli, da sem vedno priplezal na vrh.

Skoraj 20 let ste že upokojenec in tako verjetno pregovorno vedno v pomanjkanju časa. Z ženo pa v Bistrici gotovo najbolj uživata v družbi otrok, vnukov in pravnukinje. Kaj želite svojim potomcem? Kaj jim lahko da Občina Šentrupert?

Zdaj sem pravi upokojenec in mi vedno zmanjkuje časa. Z ženo imava dovolj dela okoli hiše in vrta. Tudi malo vinograda še imam, ki mi služi bolj za dušo in druženje z vinogradniki. V veselje so nama štirje vnuki in pravnukinja. Želim jim, da bi ostali delavni in pošteni ter da bi uspeli v svojih poklicih.

Želim si in upam, da se bo naša občina uspešno razvijala ter skrbel za urejeno in zdravo okolje, da bo še naprej veselo živeti v šentruperski dolini, obdani s prelepimi grički in vinogradi. Zato sem se tudi sam po študiju vrnil domov.

Mateja Leban

foto: Alenka S. Lamovšek

NOVICE IZ DRŽAVNEGA ZBORA

Verjamem - 20 let Nove Slovenije

Ustanovitev Nove Slovenije, 4. avgusta leta 2000, je pomenila za Slovenijo novo upanje, krščanska demokracija pa je ponovno dobila svoje mesto v slovenskem političnem prostoru. Med ustanovitelji stranke so bili številni znani Slovenci, tudi naš rojak Lojze Peterle.

V mesecu juniju sem se udeležil otvoritve prenovljene ceste skozi Šentrupert. Vesel sem, da se je končno zaključila rekonstrukcija ceste Slovenska vas–Šentrupert, ki mi jo je uspelo v državni proračun uvrstiti še v času, ko je bila poslanka DZ Marjeta Uhan. Tudi pri sestavi novega državnega proračuna si bom prizadeval pridobiti sredstva za izgradnjo mirnske obvoznice, ki je za občane Šentruperta in Mirnske doline ključnega pomena. Zavzel pa se bom tudi za kar najhitrejšo obnovo križišča v Prelesju.

Če želite, me lahko obiščete v poslanski pisarni v Trebnjem, na Gubčevi cesti 16 (nad SKB banko), vsak ponedeljek med 9.30 in 11.00 ter vsak drugi ponedeljek v mesecu med 16. in 18. uro. V občini Šentrupert se lahko srečamo po dogovoru. Moja telefonska številka je 041/743 644 ali e-naslov blaz.pavlin@nsi.si.

Blaž Pavlin, poslanec

Konjerejsko društvo Šentrupert je bilo ustanovljeno leta 1999 in ima danes 61 aktivnih članov.

Leta 2001 je društvo na pobudo takratnega predsednika Cirila Bizjaka starejšega in Staneta Okorna organiziralo prvo srečanje konjenikov na področju Šentruperta. Da bi bilo srečanje pestrejše, je bilo izvedeno tekmovanje v nabadanju klobase, podobno kot Sinjska alka, pri čemer so za cilj namesto kovinskega obroča uporabili pristno domačo klobaso.

Na prireditvi s sodelovanjem s sorodnimi konjeniški društvi poskrbimo za ogled in predstavitev različnih pasem konj ter vpreg in možnost pogovora z rejci. Mlajši obiskovalci se lahko na varen način otroci spoznajo s konji in vodeno jahajo, v prijetnem gibanju na konjevem hrbtu lahko uživajo tudi osebe s posebnimi potrebami.

Zadnjo soboto v maju smo izvedli že 19. tekmovanje, zaradi omejitev le v društvenem krogu. Prvim trem tekmovalcem smo podelili pokale, ki jih je izdelal naš član in kovaški umetnik Tony.

Vsako leto ob godu sv. Štefana, zavetnika konj, pripravimo žegnanje konj, letos bomo praznovali že 30. obletni-

foto: Alenka S. Lamovšek

co, kar nas uvršča med najstarejša prizorišča žegnanj konj v Sloveniji.

Društvo je že pred 15 leti kupilo lastno zemljišče v Dragi pri Šentrupertu, na njem postavilo objekte (kozolec in tri manjše lesene objekte) in tudi uredilo prostor za izvedbo tekmovanja. Letos smo se odločili, da bi iz društvene kozolca naredili zaprti prostor, ki bi ga uporabljali za sestanke, društvena druženja, predavanja, prireditve. Ker imamo v društvu veliko strokovnjakov in pridnih delavcev, smo se prenavljanja lotili sami. Največji strošek je nakup materiala (strešniki, deske, izolacijski material, beton, okna, vrata ...), pri čemer so nam že pomagali donatorji, vendar bi bili zelo hvaležni še za kakršno koli dodatno finančno ali materialno pomoč. Obnovo si namreč želimo zaključiti do 20. srečanja konjenikov in tekmovanja v nabadanju klobas in verjamemo, da nam bo skupaj z vami uspelo. Dobrodošli pa ste tudi novi člani.

Andrejka Hlebec

foto: Alenka S. Lamovšek

Donacijo lahko nakažete na: Konjerejsko društvo Šentrupert, Šentrupert 124, 8232 Šentrupert, D.Š. 50921037, TRR: 029710090475993 NLB Mirna

Za pomoč se Vam že vnaprej zahvaljujemo, hkrati pa vam nudimo oglaševanje vašega podjetja na našem prireditvenem prostoru.

Za vse informacije smo vam na voljo na GSM (Andreja 041 709 075 ali Ciril 041 652336) ali e-naslov konjerejskodrustvosentrupert@gmail.com

Ciril Bizjak,
predsednik KD Šentrupert

4. memorialni turnir Vinka Tomažina

Tudi šahisti smo morali zaradi preprečevanja širjenja okužb s koronavirusom zelo zmanjšati svoje aktivnosti. A kljub temu smo se tudi letos spomnili našega dolgoletnega člana Vinka Tomažina z organizacijo četrtega turnirja njemu v spomin.

11. julija v zidnici Toneta Ostanka v Gorenji vasi nad Mirno je bilo tekmovanje, na katerem je sodelovalo 21 šahistov, ki smo odigrali devet kol. Tudi tokrat smo bili zelo uspešni šentruperski šahisti, saj je z osmimi točkami zmagal Matej Brcar, pol točke manj je osvojil Andrej Brcar, tretja pa je bila s sedmimi točkami Tjaša Pajek z Mirne.

Po koncu tekmovanja so najuspešnejši prejeli pokale in nagrade, ki jih je prispeval gostitelj Tone, ki je poskrbel tudi za pogostitev udeležencev.

A. Brcar

Vdih poletja s Planinskim društvom Polet

Če je ljudem kakšna pravica neodtujljiva in se zanjo velja postaviti, je to pravica, da dihamo sveži zrak, pijemo čisto vodo – obe naravni dobrini bistveno prispevata k zdravemu duhu v zdravem telesu. Poletje 2020 je članom in prijateljem Planinskega društva

Polet Šentrupert prineslo obilo priložnosti, da na društvenih izletih zajamejo zrak s polnimi pljuči.

Ob uvodnih akordih poletja smo se povzpeli na 1692 metrov visoki Stegovnik, razgledno grebensko goro, ki se vzpenja nad smrekovimi gozdovi Jezerskega. Pod stenami Stegovnika nas je markirana pot vodila do naravnega okna, ki posebej lepo uokvirja obdajajočo gorsko pokrajino in predstavlja naravno znamenitost na poti na to goro. Sredi julija smo se odpravili po sledeh Soške fronte, naš cilj je bila graščina Kolovrat, za katero je pisec Slave vojvodine Kranjske Janez Vajkard Valvasor menil, da spominja prav na – kolovrat in je tako tudi dobila svoje ime.

Na vrhu Na Gradu (1114 m) smo si vzeli čas za postanek, planinsko malico in obisk muzeja, nato pa se po italijanski strani spustili do mejnega prehoda Solarji v dolino reke

Idrije in obiskali zanimivo vas Klobučarji. V svetlobi avgusta smo se odpravili na enega najbolj obiskanih vrhov Julijcev, Mojstrovko. Prvotni načrt, da dosežemo vrh Male Mojstrovke, smo razširili še na vzpon na Veliko in Zadnjo Mojstrovko – planinski podvigi, ki so bili vredni truda.

Iztekajoče poletje nas je 19. septembra popeljalo še na skupni polet s Planinskim društvom Trebnje, na ogled naravne znamenitosti Bistriški vintgar.

In še nekaj omembe vrednega se je zgodilo septembra – z Nebes nad Šentrupertom smo že 170-ič po vrsti občudovali polno luno. Čeprav se lunine oblike ves čas spreminjajo in nas opominjajo na tek časa, je luna v nečem izredno stanovitna: ostaja stalna prijateljica Lunohodcev.

Andreja Udovč za PD Polet

foto: Franc Pepelnak

Kraljevi kozolci - Kraljeva zbirka po novem kraljuje med kozolci

Letos mineva 100 let rojstva Nika Kralja, pionirja in utemeljitelja slovenskega industrijskega oblikovanja, ki ga širša javnost zagotovo najbolj pozna po znamenitih Rex stolih. Temu velikanu slovenskega oblikovanja smo se v ponedeljek, 7. septembra 2020, poklonili v Deželi kozolcev Šentrupert, kjer smo slovesno odprli razstavo Kraljevi kozolci. Gre za dokumentarno gradivo terenskega dela Nika Kralja, ki je bilo zbrano med letoma 1970 in 1980.

"Nika Kralja je kozolec zanimal tudi zaradi naše identitete, ki je pomembna pri vsem, kar delamo. Tako kozolec ni le zgodovinski ali etnološki objekt, ampak tudi vzvod aktualne vloge Slovencev v globalnem svetu. Kozolec je tudi danes pomemben prav v času globalizacije, saj lahko v njem najdemo posebnost, najdemo tradicijo in tako najdemo tudi del sebe," je v zborniku, ki je pospremil odprtje razstave, zapisala kustosinja Alenka Stražičar Lamovšek.

Arhitekt, oblikovalec in profesor Niko Kralj je v 70. letih 20. stoletja velik del svojega interesnega področja posvetil kozolcem, ki jih je razumel kot eno od največjih mojstrov ljudskega stavbarstva. Postavljal jih je ob bok holandskim mlinom na veter. Menil je, da je kozolec v slovenskem prostoru posebnost, v njem je videl znanje tesarskih mojstrov, iskal njegov izvor in ga povezoval s sušilnimi napravami po svetu. Razsežnost njegovega zbiranja gradiva pa ni bila omejena le na Slovenijo, pač pa je iskal vzporednice tudi po drugih državah. Zanimale so ga sušilne naprave na Japonskem, Kitajskem, Norveškem in drugod, kjer je iskal izvor sušilnih naprav in skušal potegniti vzporednice s kozolci, ki jih je našel po Sloveniji. Morda je želel z zbiranjem gradiva pokazati, da se je vpliv ustvarjalnosti slovenskih mojstrov širil tudi izven meja Slovenije.

V Deželi kozolcev hranimo 4.550 di-

apozitivov Kraljevega terenskega dela med kozolci, ki jih je muzeju podarila njegova hči Veronika Kralj-Iglič. Arhiv je nastal med leti 1970 in 1980, največ posnetkov pa je iz leta 1971, ko pod njegovim vodstvom potekala raziskovalna naloga z naslovom »Inventarizacija kozolcev«, financiral jo je Sklad Borisa Kidriča. Območja, ki jih obravnava Niko Kralj, so med drugim Gorenjska, Ljubljana s širšo okolico, Štajerska, Dolenjska ter Koroška in Tirolska. Poseben razdelek so fotografije, najverjetneje delo njegovih študentov, mapa prefabriciran kozo-

lec iz leta 1978 in dnevnik iz leta 1981.

Zbirka Kraljevih diapozitivov je predstavljena na petnajstih panojih, glede na vsebine, in sicer tipologija kozolcev, postavitve kozolca v krajini, uporaba kozolca ter tesarski mojstri in detajli. Razstava je obogatila ponudbo Dežele kozolcev, Kralj je namreč ujel še zadnje podobe kozolcev v uporabi, poimenovanih tudi "živi" kozolci. Odprtje razstave so pospremili z obsežnim katalogom, v katerem o Niku Kralju in njegovi zapuščini razmišljajo različni avtorji, med njimi prof. dr. Ve-

foto: Franc Pepelnak

foto: Franc Pepelnak

foto: Franc Pepelnak

ronika Kralj-Iglič, zasl. prof. dr. Janez Bogataj, prof. dr. Jasna Hrovatin, Špela Šubic, kustosinja, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, dr. Vito Hazler, Miha Špiček in Blaž Verbič, kustosa Slovenskega etnografskega muzeja, Miloš Mozetič, Dušan Štepec, konservatorski svetnik, ZVKDS, OE Novo mesto, Alenka Stražišar Lamovšek,

kustosinja Dežele kozolcev, ter Mojca Ramovš in Liljana Jantol Weber.

O Niku Kralju pa smo na dogodku, ki se je odvijal prav na 100-letnico rojstva tega legendarnega oblikovalca, spregovorili: župan Občine Šentrupert Andrej Martin Kostelec, prof. dr. Jasna Hrovatin, vodja izpostave JSKD

OI Trebnje Joži Sinur, kustosinja razstave Alenka Stražišar Lamovšek in Veronika Kralj-Iglič, ki je predstavljeno gradivo v obliki razstave tudi uradno odprla. Razstava bo na ogled do 30. oktobra 2020.

Odprtje razstave je z glasbo obogatil Pihalni kvintet Spectrum v sestavi Anita Prelovšek (flavta), Viktorija Razdevšek (oboa), Domen Marn (klarinet), Anzhelika Chemykh (fagot) in Marko Arh (rog) ter gost Krištof Hrastrnik (boba), skupaj so izvedli Ravelov Bolero in potpuri slovenskih popevk. Dogodek so pripravili Zavod Dežela kozolcev, JSKD OI Trebnje in Občina Šentrupert.

Dogodek smo popestrili še s prihodom "žabe", ki jo je pripeljal član Citroën kluba Slovenije Robert Marzidovšek. Legendarni avto je namreč vozil tudi Niko Kralj, ko je fotografiral kozolce. Zahvaljujemo se vsem donatorjem in podpornikom projekta, med njimi so to Povše Metal d.o.o., C Avtomobil Import d.o.o., Zavarovalnica Triglav d.d., Plasta d.o.o., Revisto d.o.o., Dolenjske lekarne Novo mesto d.o.o., Mizarstvo Vavtar Štefan Vavtar s.p., Hiša vina Freljih, Ključavničarstvo Bartolj d.o.o., Citroën klub Slovenije, Andrej Matič, Stari dih, Franc Pepelnak PEP, Špela Kodrič, Kristijan Troha in Občina Šentrupert. V veliko pomoč pri izvedbi projekta so bili še sogovorniki Matjaž Deu, Alojz Gregorčič, Katarina Dajčman, Borut Stražišar Lamovšek, Petra Zorn, Joži Sinur, Petra Kohlenprath-Lamovšek, Vladimir Pezdirc, Franc Hočevnar, Robert Marzidovšek, Aleš Kranjčan in še veliko drugih.

Z dogodkom smo izjemno zadovoljni.

Alenka Stražišar Lamovšek

foto: Alenka S. Lamovšek

foto: Franc Pepelnak

Emina romarska pot

Emina romarska pot, kot je zapisano v vodniku, povezuje kraje, ki so na različne načine povezani z življenjem, delom in izročilom sv. Eme. Teče skozi kraje, kjer se je čaščenje sv. Eme ohranilo od srednjega veka do danes. Pot vključuje tudi območja, ki so bila nekoč v Emini lasti in poteka preko Koroške, Štajerske, Dolenjske in Gorenjske ter je povezana z istoimensko potjo v Avstriji. Cilj romanja oz. središče čaščenja je grob sv. Eme v kripti stolnice v Krki (Gurk). Pot je razdeljena na 30 etap in je v Sloveniji dolga 687 kilometrov.

foto: Alenka S. Lamovšek

V letošnjem poletju smo v Deželi kozolcev, kjer skrbimo za žige te poti, prvič beležili lepo število romarjev.

Knjižica pogorišča Simončičevega (Blažetovega) toplarja

V muzej Dežela kozolcev smo poleti pridobili pomembne zapise: knjižico, ki je zapisnik pogorišča za nov kozolec, iz leta 1933. Na istem mestu, leta 1936, tesarski mojster Miklavžinov - Janko Gregorčič izdela mojstrovino med kozolci - Simončičev (Blažetov) toplar, na Bistrici pri Šentrupertu.

foto: Alenka S. Lamovšek

Obisk poleti

foto: Alenka S. Lamovšek

V Deželi kozolcev smo zelo zadovoljni z obiskom v letošnjem poletju, saj se je povečal za 100 odstotkov. Najverjetneje je to rezultat situacije, ko je več ljudi dopustovalo v Sloveniji. Močno se je povečal obisk družin, ki so se z veseljem prepustile zgodbam vrabčka Čivija v Deželi kozolcev.

Alenka Stražišar Lamovšek

Stare razglednice in fotografije

V letu 2021 ob praznovanju občinskega praznika zavod Dežela kozolcev načrtuje razstavo na temo starih in novih podob Šentruperta. K sodelovanju vabimo bralce. Iščemo namreč stare fotografije in razglednice, da bi lahko naredili motive novih podob Šentruperta. Vašega gradiva bomo zelo veseli. Kontaktirajte nas na info@dezelakozolcev.si ali 040 256 737.

lastnik originala razglednice, ki je bila odposlana leta 1965, je Jože Uhan

foto: Alenka Stražišar Lamovšek

Napovedujemo

Skupaj pobirajmo sadove

Ob praznovanju letošnjih jesenskih aktivnosti bomo obeležili tudi Dneve evropske kulturne dediščine. V soboto, 26. septembra 2020, bomo v Deželi kozolcev pripravili dogodek z naslovom Skupaj pobirajmo sadove.

V prvem letu delovanja Dežele kozolcev smo 17. aprila 2013 v muzeju sadili stare sorte sadnih dreves. Skupaj s študenti Višje šole Centra biotehnike in turizma Grm Novo mesto so drevesa sadili tudi štirje občani občine Šentrupert, starejši od 90 let. Konec meseca pa bomo občane, starejše od 80 let, povabili k obiranju teh dreves. Dogodek bomo tudi slikovno dokumentirali, vsekakor pa tudi posneli pripovedovanja o življenju, ki je ali pa dediščina šele postaja.

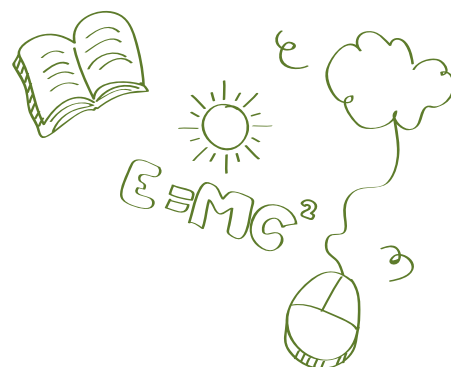
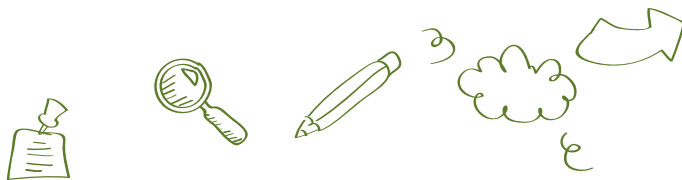
foto Alenka Stražišar Lamovšek

Roke nam niso zastoj zrasle

Tretjo soboto v oktobru, **17. oktobra 2020**, bomo v Deželi kozolcev pripravili dogodek **Roke nam niso zastoj zrasle**.

Vabimo vse rokodelce in ustvarjalce, da se nam pridružijo. Prijave zbiramo na info@dezelakozolcev.si ali 040 256 737.

Šola je spet tu

Šolsko leto 2019/20 uspešno za nami, šolska vrata so spet na široko odprta ...

Začetek novega šolskega leta je priložnost, da se zazremo nazaj in pogledamo naprej.

Za nami je šolsko leto, ki ga je zaznamovala epidemija in dvomesечно zaprtje šole in vrtca. Spoprijeli smo se z novimi izzivi poučevanja na daljavo. Del zaposlenih je bil napoten na čakanje na delo, večina je delala na daljavo. To obdobje je bilo zahtevno za vse, tako za strokovne delavce kot tudi starše, učence in otroke.

206 od 209 učencev je napredova-

lo v višji razred. Učenec 6. razreda in učenka 8. razreda bosta razred ponavljala, en učenec je v 8. razredu zaključil osnovnošolsko obveznost in bo šolanje nadaljeval drugje. 79 učencev je dobilo priznanje in knjižno nagrado za lep uspeh. Učenci so tekmovali na šolskih, regijskih in državnih tekmovanjih iz znanja na različnih predmetnih področjih, športa in šaha ter dosegali lepe uspehe. Zaradi epidemije je bilo odpovedanih oz. okrnjenih veliko tekmovanj. Kljub temu so dosegli 108 bronastih priznanj, 15 srebrnih in eno zlato priznanje. Šola je zapustilo 6 zlatih bralcev (vseh devet let so opravili

bralno značko), vsaj eno bralno značko je opravilo 164 učencev. Pri angleški bralni znački so prejeli 6 zlatih in 11 srebrnih priznanj. Učenci so prejeli več priznanj in nagrad na literarnih in likovnih natečajih.

V šolskem letu 2019/20 smo več pozornosti namenili energetski samooskrbi, a žal je veliko predvidenih dejavnosti od marca naprej odpadlo. Tako nismo izvedli zaključne prireditve za starše, odpadli so tudi zaključni izleti.

V novem šolskem letu bomo delo prilagodili priporočilom NIJZ, saj je

zdravje vedno na prvem mestu. Osredotočili se bomo na osnovni pouk. Upamo, da nam bo vseeno uspelo dostojno počastiti 30-letnico samostojne Slovenije.

Na finančnem področju bo treba urediti plačilo prenove igrišča s konca leta 2018. Izvajalec prenove je bil uspešen

na sodišču in če občina ne bo izpolnila svojih pogodbenih obveznosti do šole, nas čakajo blokirani računi in nemožne poslovanje. Vsi postopki do sedaj so pokazali, da šola in jaz kot ravnatelj nismo naredili popolnoma nič narobe. Kot sem že večkrat poudaril, sem takoj pripravljen odstopiti kot ravnatelj,

če se izkaže kakšna moja nepravilnost pri vodenju postopka prenove velikega igrišča. Zanima me, kdo bo prevzel odgovornost za skoraj podvojitve stroškov investicije.

Jože Tratar,
ravnatelj OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert

Dobrodošli, prvošolke in prvošolci!

Šolo, ki je med počitnicami samevala, je prvega septembra ponovno napolnil otroški smeh. Za to so bili najbolj zaslužni prvošolci, ki so neučakano pričakovali začetek šolskega leta.

Šolski prag je tokrat prestopilo 21 nadobudnih prvošolk in prvošolcev.

Ravnatelj Jože Tratar in župan Andrej Martin Kostelec sta vsem zbranim namenila nekaj spodbudnih besed, ob tej posebni priložnosti pa je župan otrokom podelil knjigo Vrabček Čivi v Deželi kozolcev.

S podelitvijo značilnih rumenih rutic so prvošolci uradno postali del naše šolske skupnosti, s spoznavanjem in druženjem smo nato nadaljevali v razredu. Dan smo zaključili z okusno torto in pisanimi baloni ter se poslovili polni novih vtisov.

Našim prvošolcem želimo, da se bodo v šoli dobro počutili, pridobili veliko znanja in stkali trdna prijateljstva.

Tea Škarja, razredničarka

Oratorij 2020

Od 13. do 18. julija je bil tako kot vsako leto v Šentrupertu oratorij. Zaradi letošnjih razmer animatorji do zadnjega nismo vedeli, ali bomo oratorij sploh lahko izpeljali

ali ne. Na srečo smo lahko otrokom omogočili vsaj nekaj trenutkov, ko so spet lahko bili igrivi in nasmejani. Vseeno pa smo se morali držati kar nekaj pravil, s katerimi smo želeli zmanjšati možnost okužbe z virusom. Otroke smo tako ločili na dve skupini, v kateri so bili razdeljeni glede na kraj bivanja. Animatorji smo namesto s sončno kremo naokoli tekali z razkužili in nosili maske. Kljub omejitvam so se otroci zabavali na številnih delavnicah in igrah ter videli veliko novih živalih na Ranču Aladin, kamor smo se iz Šentruperta odpravili kar peš. Čeprav smo bili animatorji skeptični glede izvedbe oratorija, smo veseli, da smo ga lahko izpeljali in zaupali v Boga, kot nas je nagovarjalo letošnje geslo: Zaupam, zato si upam. Tako smo vsaj za nekaj časa pozabili na virus. Z upoštevanjem vseh zdravstvenih priporočil in Božjo pomočjo smo vsi ostali zdravi in polni novih spominov.

Ajda Krnc

Počitnice v hribih: Koprivnik

Čeprav smo bili v dilemi, ali bi šli na počitnice v hribe ali ne, je padla odločitev – gremo. Sprejeti odgovornost in peljati skupino za več dni skupnega bivanja, pohodov in speljati ves program počitnic, je kar velik izziv. Predvsem pa je tu navzoč strah, kako se bo končalo.

Bilo je čudovito in tudi prisrčno. Res je bilo na počitnicah nekaj manj ljudi, bili smo brez otrok, a odrasli smo ta čas izkoristili za pohode, klepete in mirno ter dolgo spanje. Seveda nismo zdržali, da ne bi obiskali Uskovnice. Skupinica, ki je odšla do naše drage uskovniške kočice, je vse spremembe, obnove in nove okoliščine poslikala, drugi pa smo jih počakali ob pijači, sladoledu in gobavi juhi pri koči na Uskovnici.

Skratka: bilo je lepo, pa tudi prekratko. Prihodnje leto pa spet na Uskovnico, tako kot vsako leto, seveda v prenovljeni obliki, v novih prostorih, z novo kuhinjo ... Ah, kaj bi našteval, pridružite se nam prihodnje leto in boste presenečeni.

Jaka Trček

Delovna akcija na Uskovnici

Zadnjo soboto v juliju smo se tudi Šentruperčani odločili, da se udeležimo delovne akcije na Uskovnici. Ko smo prispele, smo se polni elana lotili dela. Moški del ekipe je bil zadolžen za pospravo lesa ter nekaj zidarskih del, ženska ekipa pa je dobila v roke metle, krpe in čistila, dobro voljo pa smo prinesle s seboj.

Dan je potekal v delovnem in lepem vzdušju, tudi na pobudo gospoda Janeza Krnca, ki je glavni ekonom salezijanec v Sloveniji.

Poskrbljeno je bilo tudi za prazne želodčke in žejo. Polni veselja in zadovoljstva smo se v večernih urah vračali domov z misljo, da smo naredili dobro delo in pripravili Uskovnico za nove skupine že za to poletje.

Vilma Anderlič

Obnova cerkve sv. Barbare na Okrogu

Na Okrogu v cerkvi sv. Barbare potekajo obnovitvena dela. Pod vodstvom spomeniškega varstva, ki ga zastopa Robert Peskar, bo v celoti zamenjan strop, ki je bil zelo v slabem stanju, odprli bomo zazidano gotsko okno, ga zastekli s pihanim steklom in dopolnili s kamnom, na novo bomo razpeljali elektrifikacijo in razsvetljava, treba bo prebeliti cerkev, stari betonski tlak zamenjati s kamnitim, urediti zakristijo in še kaj. Vso obnovo financira Marijan Bartolj. To je velik finančni zalogaj, zato res iskrena hvala za tako velik dar naši župniji, ki pa seveda ni prvi. Prav je, da namenimo kakšno osebno molitev za Marijanovo zdravje ali pa kakšno zahvalno molitev in Božji blagoslov.

Jaka Trček

Novi mašni plašči za Cirnik

Podružnica na Velikem Cirkniku je obogatena z novimi mašnimi plašči, ki sta jih cerkvi podarila Nežka in Jakob Furlan. Farani, ki obiskujejo to podružnično cerkev, in prebivalci oko-

liških vasi si zelo prizadevajo, da bi imel Jezus na Cirkniku lep in prijeten dom. Pri naštevanju se hitro zgodi, da človek kaj spusti, sploh če nekdo iz tedna v teden prispeva in bogati Cerkev s svojim časom ali kako drugače, a vseeno. Lepo so obnovili okolico cerkve, fasado, okna, v cerkvi so nove klopi, obnovili zakristijo, sedaj pa so omaro napolnili kar s sedmimi novimi mašnimi plašči. V nedeljo, 13. septembra, so bili ob žegnanju ti plašči tudi blagoslovljeni in prvič uporabljeni.

Jaka Trček

Obnovljena kapela sv. Florjana v Šentrupertu

Skupina krajanov, ki živi okoli kapelice sv. Florjana v Šentrupertu, se je odločila, da jo obnovi in ji da novo obleko. Pobudnikov je bilo več, Marjan Bedene starejši pa je prevzel pobudo in začel akcijo. V slabem stanju je bila predvsem streha, ki ima sedaj tako lepo podobo, da so spraševali, če je kapelica na novo prekrita.

Naj Bog blagoslavlja vse, ki se trudijo ohranjati kulturno in versko dediščino hkrati.

Jaka Trček

Priprava animatorjev na Oratorij

Tudi letos smo se, tako kot vsako leto doslej, animatorji intenzivno pripravljali na Oratorij 2020 z naslovom Zaupam, zato si upam. Na žalost je letos zaradi ukrepov, ki jih je povzročil še kako znani koronavirus, pripravljalni vikend za animatorje odpadel. A se nismo predali in smo sledili geslu letošnjega oratorija ter pogumno organizirali oratorij. To je pomenilo še več priprav, organizacije, timskega dela in medsebojne pomoči. Med devetdnevnic pred oratorijem smo tako uredili vse prostore, pripravili delavnice, kateheze, se naučili himno, posneli igro in spleтали trdnejša prijateljstva med animatorji. Imeli smo ogromno dela, saj smo oratorij organizirali v dveh delih. Postavili smo zdravje otrok in animatorjev na prvo mesto ter strogo sledili ukrepom, kar pa je pomenilo veliko razkuževanja rok in prostorov, nošenje mask, prezračevanje prostorov, držanje razdalje med otroki in animatorji itd. Po koncu oratorija pa smo bili zelo ponosni na izredno dobro izpeljavo. Veliko sreče in veselja pa so nam prinesli tudi nasmehi otrok, ki so zelo uživali in bili veseli, da smo oratorij kljub strogim ukrepom vseeno izpeljali. Zadnji vikend v avgustu pa smo animatorji odšli na zaslužen oddih na morje v Škofije, kjer smo se imeli zelo lepo in se tako še močneje povezali med sabo.

Teja Podlogar

POSLOVILI SO SE

- Alojzij Berk
- Jožefa Dovgan
- Marija Kos
- Nada Špolar
- Anica Tratar
- Anton Skušek
- Franc Hribar

Sprehod po patrociniju sv. Ruperta: Zavetnik sedmih slovenskih cerkva

Z imenom Šentrupert se v Sloveniji ponašajo le trije kraji, cerkva z imenom sv. Ruperta pa je nekaj več. Poleg cerkve v Šentrupertu na Dolenjskem je svetemu Rupertu danes na Slovenskem posvečeno še šest drugih cerkva. Najmogočnejša in najstarejša je z ustanovitvijo prafare sredi 11. stoletja prav gotova cerkev sv. Ruperta v Šentrupertu na Dolenjskem, ki letos praznuje 500-letnico posvetitve, njej pa sledijo še glavne cerkve v župnijah Videm-Krško, sv. Rupert v Slovenskih goricah in sv. Rupert nad Laškim ter tri podružnične cerkve župnij: Gomilsko v Spodnji Savinjski dolini, sv. Vid nad Valdekom pri Mislinji in Ig pri Ljubljani.

Sveti Rupert se je rodil v 7. stoletju in kot njegov rojstni kraj velja Worms ob Renu, eno najstarejših nemških mest z rimskokatoliško škofijo vsaj od leta 614, katere škof je postal tudi sv. Rupert. Kasneje je s svojo značilno »preprostostjo, skromnostjo, pobožnostjo in modrostjo« odšel oznanjvat evangelij na območje današnjega Salzburga, kjer so ga kot priljubljenega škofa imeli za svetnika že za časa življenja. Ker je vpliv salzburske škofije segal tudi v naše kraje, se je njegovo češčenje razširilo tudi preko nekoč mejne Drave in celo preko Save. Češčenje tega svetnika se je širilo tudi pod vplivom sv. Eme, ki je za zavetnika novoustanovljenim cerkvam rada izbrala sv. Ruperta (Smolik, 2000).

Štiri župnijske cerkve sv. Ruperta

Najstarejše čaščenje tega svetnika na Slovenskem lahko povežemo z letom 1044, sv. Hemo in z ustanovitvijo prafare sv. Ruperta na Dolenjskem. O njenem pomenu kasneje priča tudi pergamentna listina oglejskega patriarha Ulrika II., ki je leta 1163 v cerkvi sv. Ruperta pri Škrljevem sklical veliko posvetovanje (Volčjak, 2016). Pergamentna listina iz leta 1163 sicer že omenja cerkev Sv. Ruperta, vendar zanesljivih sledov te zgradbe ne poznamo. Zgodovino šentruperske cerkve današnje oblike moramo povezovati

z letnico 1393, s patronatom Hermana II. Celjskega in z umestitvijo župnika Volbenka, ki bi lahko bil začetnik gradnje stolpa sedanje šentruperske cerkve (Marin, 1993), nedvomno je gradnjo cerkve leta 1497 zaključil Jakob Turjaški, posvetili pa so jo natančno pred pol stoletja, 14. oktobra 1520. Današnji oltar je cerkev dobila leta 1866, pet let kasneje pa »so dobili za oltar iz Solnograda tudi ostanke sv. Ruperta« (Steklasa, 1913).

Tudi cerkev sv. Ruperta v Vidmu ob Savi je bila prvič omenjena že v 11. stoletju in tako velja za najstarejšo cerkev v Posavju. Sedanja cerkvena stavba pa je precej mlajša, pravzaprav najmlajša med vsemi cerkvami sv. Ruperta na Slovenskem. Zgrajena je na mestu predhodne baročne cerkve, ki je bila v 19. stoletju v zelo slabem stanju. Njeno gradnjo so dokončali leta 1897, današnjo podobo pa je dobila po odpravi poškodb bombnega napada v vojnem letu 1945 (Pahor, 2007).

Cerkve sv. Ruperta v Spodnji Voličini v Slovenskih goricah se kot podružnična cerkev župnije sv. Jurija na Ptujju omenja že leta 1352, kot samostojna župnija pa leta 1443. Sedanja cerkvena stavba je iz obdobja 1519–1538, le stranske kapelice so dozidali kasneje. Okoli cerkve so še danes vidni ostanke protiturškega tabora. Do leta 1780 je bila podružnica lenarške župnije, od takrat pa je ponovno samostojna žu-

pnijska mariborske nadškofije. Cerkev je lepo obnovljena in s petimi bogatimi baročnimi oltarji predstavlja enega najlepših spomenikov poznogotske arhitekture v Slovenskih goricah.

Cerkve sv. Ruperta nad Laškim je dvorska, barokizirana cerkev na vrhu razgledne slemenske vzpetine. Zvonik jo povezuje s prvotno cerkvijo, omenjeno že v 16. stoletju. Župnija pa je kot vikariat s stalnim duhovnikom nastala v času vladanja cesarice Marije Terezije leta 1755 (Maček et al., 2005) in že takrat je štela preko 1500 duš. Leta 1842 so dozidali še zakristijo. Kraj Sv. Rupert je bil leta 1952 preimenovan v Breze, od leta 1994 pa se imenuje Šentrupert in je poleg dolenjskega in savinjskega Šentruperta eden od treh krajev v Sloveniji s tem imenom.

Tri podružnične cerkve sv. Ruperta

Sredi obširne peščeno-prodnate ravnice v Spodnji Savinjski dolini med Gomilskim, Braslovčami in Preboldom so že leta 1336 imeli cerkev, ki so jo sprva imenovali »Sveti Rupert na polju«. Danes je na ometu cerkve napisana letnica 1733, ki govori o letu večjih gradbenih posegov, dozidav in obnov. Okoli cerkve nastalo vaško naselje se je z odlokom takratnih oblasti leta 1955 preimenovalo iz Sv. Rupert v Šentrupert, z izgradnjo 5. evropske-

ga prometnega koridorja preko Spodnje Savinjske doline pa se tako imenuje tudi avtocestni priključek.

V idiličnem okolju ob robu gozda na samotnem griču ob vasi Sarsko med Igom in Pijavo Gorico stoji podružnična cerkev župnije Ig, ki se kot cerkev sv. Ruperta povezuje z letnico prve omembe 1482. Cerkev ima domnevno romansko osnovo in tudi njena izrazito samotna lega bi lahko nakazovala romanski čas. Današnja oblika je cerkev dobila po prenovi leta 1831. Okoli cerkve je bilo tudi pokopališče in obzidje, ki ga danes ni več, prav tako so na Sarskem opustili tudi Rupertove sejme, ki so bil živi še v začetku prejšnjega stoletja.

Ob Šaleški planinski poti na nadmorski višini 815 metrov stoji cerkvica sv. Ruperta v Završah, ki se prvič omenja leta 1496. Prvotno cerkev so leta 1853 večinoma podrli ter zgradili sedanjo stavbo (Curk, 1995). To je podružnična cerkev župnije sv. Vida nad Valdekom, oskrbovana iz župnije Sv. Florijan v Doliču (občina Mislinje), in je najmanjša in najvišje ležeča cerkev sv. Ruperta na Slovenskem, mogoče prav zaradi tega prezrta tudi v sicer podrobnem Škuljevem pregledu patrocinijev na Slovenskem (Škulj, 2011).

Nekdanje cerkve sv. Ruperta

Na Slovenskem pa je bilo nekoč še več cerkva, posvečenih sv. Rupertu.

Ena takih je današnja cerkev sv. Florijana v Studenčicah pri Lescah na Gorenjskem. Prvič se ta cerkev, ki je bila prvotno posvečena sv. Rupertu, omenja že leta 1436 v celjski fevdalni knjigi. Na prvega patrona pa bi lahko danes spominjal le še sredinski svetniški škofovski lik na cerkveni steni, vendar so freske slabo ohranjene in podobe skoraj neprepoznavne. Nekaj podobnega se je dogodilo tudi Rupertovi cerkvi v pobočju Ljubije pri Mozirju. Še leta 1528 se je cerkev imenovala »s. Rupert et s. Osboldi«, kasneje pa se tam omenja le cerkev sv. Ožbolta (Ravnikar, 2010).

Cerkve sv. Ruperta je nekoč stala tudi v Radgoni, vendar jo je dala vojaška komisija leta 1545 skupaj z obzidjem porušiti. Odlok je komisija takrat izdala z utemeljitvijo, da bi se mogel sicer v njej utrditi sovražni Turek in od tam ogrožati mesto. Kronist pa dodaja, da so cerkev menda porušili na zahtevo protestantov, ki so bili takrat močno razširjeni v Radgoni in je bila nevarnost za kraj ob sovražnem napadu samo krinka za rušenje cerkve. Kljub nasprotovanju meščanov je oblast odlok izvedla (Höfler, 2016). Če verjamemo kronistovi razlagi o protestantskem ozadju porušitve cerkve v Radgoni, pa ostaja vprašanje, zakaj so protestanti zahtevali rušitev prav cerkve sv. Ruperta. Ali je bil v ozadju te zahteve tudi razglas v Wormsu, rodnem mestu sv. Ruperta? Leta 1521 so

namreč na velikem cesarskem zboru v Rupertovem Wormsu protestantskega reformatorja Martina Luthra, po zavrnitvi preklica svojega verskega prepričanja, razglasili za krivoverca.

Na pot sv. Ruperta

Dovolj zanimivih razlogov, da se odpravimo na pot, na slovensko pot sv. Ruperta, katere začetek in konec bi lahko bila prav mogočna gotska cerkev v Šentrupertu na Dolenjskem, ki so jo naši predniki pred 500 leti posvetili temu »preprostemu, skromnemu, pobožnemu in modremu« škofu ter se stoletja bogatili z njegovim zgledom. Pri iskanju poti do cerkva z njegovim imenom, ki ga menda že od leta 1980 več ne zasledimo med novorojenci, bi lahko imeli nekaj težav, vendar se je vredno potruditi in si vzeti čas za spoznavanje tega zanimivega patrocinija in tudi za razmislek o vrednotah, katere nam je ta sveti mož zapustil.

joze.uhan@telemach.net

Viri:

1. Curk, Jože: Cerkvena zgodovina, Zbornik Slovenj Gradec in Mislinjska dolina I, 1995
2. Höfler, Janez: O prvih cerkvah in župnijah na Slovenskem. Viharnik, 2016
3. Maček, Jože et al.: Kratka zgodovina župnije sv. Rupert nad Laškim. Župnijski urad Sv. Rupert nad Laškim, 2005
4. Marin, Marko: Topografija sakralnih prostorov v šentrupeški župniji. V: et al. Župnija Šentrupert : zgodovinske osnove leta 1993. Župnijski urad Šentrupert, 1993
5. Pahor, Daša: Cerkve v videmski župniji. Valvasorjev raziskovalni center Krško, 2007
6. Ravnikar, Tone: V primežu medplemiških prerivanj. Pedagoški inštitut, 2010
7. Smolik, Marijan: Leto svetnikov. Mohorjeva družba Celje, 2000
8. Steklasa, Ivan: Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem. Samozaložba, 1913
9. Škulj, Edo: Patrociniji na Slovenskem. Župnija Škocjan pri Turjaku, 2011
10. Volčjak, Jure (intervjuvanec): Najstarejša pergamentna listina v Arhivu Republike Slovenije izhaja iz Šentruperta. Glasilo Občine Šentrupert, 2016

Od vasi do vasi

Kamnje od Janezkovih do Ravnikarjevih, 3. del

Hišno ime je domače ime ali vzdevek, ki ga za člane kake družine oziroma hiše uporablja okolica. Izhaja lahko iz imena, priimka, obrti oziroma dejavnosti, ki so jo imeli pri hiši ipd. V zadnjem prispevku o hišnih imenih v Kamnju predstavljamo Kurentove, ki še vedno ohranjajo svoje hišno ime Pri Janezkovih, medtem ko Grabljeveči, Peterlinovi oziroma Pekovi, Pri Rihtarju oziroma Pri Čeh, Lenartovi in Rugelčki ostajajo samo še v spominu starejših generacij.

Leta 1983 so pesnico Vido Brest v šoli gostili dvakrat. Najprej na 40. obletnici ustanovitve pionirskega odreda, nato pa še na predstavitvi njene knjige *Majhen človek na veliki poti*. Avtor Jože Zupan, Šentrupert, 1983. Vir: <https://www.kamra.si>.

Pri Janezkovih se hišno ime in priimek ohranjata že več rodov. Že nekaj let pokojni Stanko Kurent, vsem bolj poznan kot Janezkov Stanko, je razlagal, da je bilo njegovemu pradedu ime Janez. Ljudje so Janeza dobro poznali in tako so družini začeli praviti Janezkovi. Kmetija je bila med večjimi, v Selih so imeli vinograd in viničarijo - stanovanje v hiši pri vinogradu, v kateri je bival viničar. Za plačilo v pridelku, denarju in za stanovanje je obdeloval lastnikov vinograd. Stanko z ženo Brigito ni imel otrok. Domačijo je prevzel Stankov nečak Jani Kurent, ki skupaj z ženo Medejo danes kmetuje na Janezkovi domačiji, ki hišno ime ponosno nosi dalje.

Zadnja posest ob poti proti Vrhu, ki je še bila v Kamnju, je bila Peterlinova. Peterlinovi so imeli v Šentrupertu pekarno na Škal. »To je imel oče najeto pekarijo,« se spominja sogovornica. Ignacij Peterlin (1894–1943) je bil pek in eden izmed najstarejših čebelarjev v Šentrupertu. Vsi Peterlinovi otroci so bili rojeni v Šentrupertu. Med njimi tudi Majda Peterlin (1925–1985), ki so jo klicali Pekova Majda, sama pa si je naredila pesniško ime Vido Brest. Pesnica, pripovednica in mladinska pisateljica ter Levstikova nagrajenka je že v mladosti z Repovževo Mici in Slavo Primožič pisala dramske igre ter jih na

Grabljeveči, ki so se pisali Bartolj, so bili bližnji sosede Janezkovih. Zadnja živeča mož in žena nista imela otrok, domačijo so prodali sorodniki, danes pa tam živi družina Bartol. Predelu proti Vrhu se reče Griče, v Gričeh. V že omenjenih katastrih je zapisano u Grizhu. Ta kraj je dobil ime Griče zato, ker so tam griči. V Gričeh je gozdiček, največ pa je travnikov in njiv.

podih uprizarjala za domačine. Vida Brest je del Rastoče knjige Šentrupert, v letu 2015 pa so na Kraševčevi hiši v Šentrupertu odkrili spominsko ploščo v njen spomin. Domačijo Peterlinovih v Kamnju je prodala Majdina sestra, kupili so jo Janezkovi.

Ko se spuščamo od Breških v dolino, pridemo do drugega potoka v Kamnju, to je Globoščica, ki se pod Roženberkom izlije v Jeseniščico. Nad razcepom za Sela in Golek je Klinčkov hrib. Ob potoku navzdol je Čehova dolina, ob cesti za Sela pa nekdanja Čehova domačija oziroma Pri Rihtarju.

Pri Rihtarju, kjer so se pisali Kovačič, je bila velika kmetija. »To je bila pa sodnija ta hiša. So rekli, da so pa šli razrihtat, zato je Rihtar ostal,« o izvoru hišnega imena razmišlja sogovornik. Del Klinčkovega hriba in Rihtarjeve domačije so bile Gauge, kjer so obešali ljudi, v preteklosti so rekli v čehovih gaugah. Del nekdanje velike Rihtarjeve domačije je bila tudi vinska gorica Mrdal, Mirdol, Mrdov ali Mirendol, v omenjenih katastrih je zapisano Merdell, kjer so imeli Rihtarjevi vinograd. »Kovačič ta star je bil tudi v Ameriki. Je bil tudi hudo podjeten. On je kupil ta Mirdol.« Tudi danes kot zaselek spada pod Kamnje. Ko se je na domačijo priženil Nace Čeh s Homa in se poročil z Rihtarjevo Francko, so rekli Pr Čehov, starejši pa še vedno

Stara lesena hiša s kletmi spodaj, Pri Čehovih v Kamnju leta 1961. Avtorica Fanči Šarf, hrani Slovenski etnografski muzej.

Rihtar. Celo Nacetu so rekli Rihtarjev Nace. Po vojni so se otroci razselili, mama pa je domačijo dala hčeri, ki se je poročila s Kropenčanom.

Pr' Čeh so bili znani in zelo obiskani pušelšanki, kjer je imela mladina zatočišče in svoj prostor za druženje. Pri hiši je bilo namreč več deklet in vsi so bili za družbo. Tam so se učili plesati in peti, pripoveduje sogovornica. »Saj tudi tam smo se vse naučil plesat. Minka Hostenkova nas je naučila plesat. Minka je tako fajn plesala.« Za hrano pa so poskrbeli vsi, saj so prinesli kakšno stvar kar od doma. »Pr' Čehov se je tu dogajalo. Sej tam smo se vse naučil plesat. /.../ Potem smo pa vsak neki ukradel doma, pa smo nesel tja, da smo imel. Da smo palačinke spekel. /.../ Eden je mast nesel, eden je jajca. Da niso vse tam pr' Čeh zmeraj dal. /.../ Pr' Čeh je bilo tko, de so mel organiziran. /.../ A veš kako nam je bilo fleten, ko so fantin prišli malo v vas,« se spominja sogovornica.

Rihtarjeva je bila tudi Zalka Kovačič, poročena Valas (1908–2006), pridno in močno kmečko dekle, ki jo je pot v mladosti gnala v Ljubljano. Leta 1929 sta arhitekt Jože Plečnik in kipar Lojze Dolinar ustvarila spomenik Napoleonovim ilirskim provincam na Trgu francoske revolucije pred Križankami v Ljubljani. Bronasta odlitka obraznih reliefov Napoleona in Ilirije so pritrtili na steber iz hvarskega kamna. Model za bronasti relief obraza značilne Slovenke, imenovane Ilirija, je bila ravno Rihtarjeva Zalka, razlaga Jože Uhan v glasilu Šentrupert. Zalka Valas je kot podpornica kulture in ljubezni do Šentruperta tudi del Rastoče knjige občine Šentrupert.

Ob cesti za Golek pridemo v Lenartovo dolino, nad katero je na vzpetini Lenartova domačija. Sogovornica se spominja maminih pripovedovanj, da sta bili pri Lenartovih dve sestri, Tinka in Tonka, ki se nista nikoli poročili.

Odlitek obraza Rihtarjeve Zalke na Napoleonovem spomeniku v Ljubljani, čigar avtorja sta arhitekt Jože Plečnik in kipar Lojze Dolinar. Avtorica Mojca Ramovš, maj 2020.

li. Imeli pa sta dva rejenca, Tončka, ki so mu rekli Lenartov Tončk, in Lenartovo Majdo. Po pripovedovanju sogovornikov je bil Tončk nezakonski sin župnika, ki se je pisal Mevželj. Na poti domov naj bi pogosto pel: »Jaz sem pa Mevželjov sin.« Majda je ostala na domačiji, poročila se je s Koprivcem s Stana, njuni otroci pa so domačijo prodali. V omenjenih katastrih za predel, kjer je Lenartova domačija, piše Usidie, Steklasa pa navaja ime Uzidje, kar pa med domačini ni znano. Nad Lenartovim so živeli Rugelčki.

Na koncu Lenartove doline je v zaselku Kovačev hrib domačija Ravnikarjevih, hišno ime ni znano. Najprej so sodili pod Hom, pozneje pod vas Kamnje. Pri Ravnikarjevih so imeli mlin, ki ga je postavil Jože Ravnikar (1889–1953). Mlin na zgornjo vodo z enim parom kamnov ter kolesom na korce je začel mleti leta 1941 in je obratoval dobrih 20 let. Na mestu mlina so nekdaj stale stope. Načrt stavbe za mlin in vsa tesarska dela je naredil tesar Anton Hribar, po domače Šklandrov iz Kamnja. Jože Ravnikar je bil domačinom dobro poznan tudi kot eden najstarejših čebelarjev v kraju. Takratni ravnatelj šole Aleksander Lunaček ga je imenoval za šolskega slugo, ki je skrbel za čebele in sadni vrt. Sam je sejal seme sadnega drevja, presajal sadike in cepil divjake. Mlin je deloval še nekaj časa po Jožetovi smrti leta 1953. Približno leta 1960, ko je mlin dokončno prenehal mleti, je mama Terezija mlinske naprave prodala.

Pod s štalo Pri Čehovih v Kamnju leta 1961. Avtorica Fanči Šarf, hrani Slovenski etnografski muzej.

Mojca Ramovš

Sogovorniki:

Hribar Geli, roj. 1939, Kamnje; Hribar Janez, roj. 1938, Kamnje; Koščak Milka, roj. 1935, Kamnje; Kurent Stanko, roj. 1935, Kamnje, pokojni; Mali Ana, roj. 1930, nazadnje Radovljica, pokojna; Ramovš Jože, roj. 1960, Kamnje.

Viri in literatura:

Statistični urad, <<https://pxweb.stat.si/>>, 10. 11. 2019; Ivan Steklasa, Zgodovina župnije Šent Rupert na Dolenjskem. Samozaložba. Ljubljana 1913; Angelos Baš, ur. Slovenski etnološki leksikon. Mladinska knjiga. Ljubljana 2004; Roman Savnik, ur. Krajevni leksikon Slovenije: II. knjiga, jedro osrednje Slovenije in njen jugovzhodni del. DZS. Ljubljana, 1971; Status animarum St. Rupert od sredine 19. st. do sredine 20. st., vas Kamnje, družina Grčar. Arhiv Župnije Šentrupert. Šentrupert, b.n.l.; Franciscejski kataster za Kranjsko, 1823 – 1869, N237 k. o. Št. Rupert, oznaka lista N237A08 list A08. Spletni vir: <<http://arsq.gov.si/Query/detail.aspx?ID=229675>>; Reambulančni kataster za Kranjsko, 1867 – 1882, N237 k. o. Št. Rupert, oznaka lista N237C08 list C08. Spletni vir: <<http://arsq.gov.si/Query/detail.aspx?ID=238671>>; Mojca Ramovš, »Od jutra do mraka poje cimerakal!« Elaborat: Strokovna raziskava o kozolcih in tesarjih v Mirnski dolini. Neobjavljeno raziskovalno delo. Šentrupert 2013; Cvetka Kumer, 'Gorevc.' V: Korenine naše preteklosti. Jože Zupan, ur. Osnovna šola dr. Pavla Lunačka Šentrupert. Šentrupert 2002; Liljana Jantol Weber in Mojca Ramovš, Smo v maln prpelal: Mlini na Jeseniščici in njenih pritokih. Zavod Rožlin. Dolenje Jesenice 2015; Mateja Ramovš, 'Sprehodi med ... Cjanov malen.' ŠentRUPERT, glasilo Občine Šentrupert, leto 11, št. 2, poletje 2009; Andrej Dular, Terenski zapis št. 478, 8. 7. 1976. Hrani Dolenjski muzej Novo mesto; Mateja Ramovš, 'Sprehodi med ... Šklandrovi'. ŠentRUPERT, glasilo Občine Šentrupert, leto 10, št. 2, poletje 2008; Janez Hribar, 'Pri Šklandrovih.' V: Korenine naše preteklosti. Jože Zupan, ur. Osnovna šola dr. Pavla Lunačka Šentrupert. Šentrupert 2002; Marija Zakrajšek in Jože Brčar, 'Domača hišna imena: Breški Pavel.' ŠentRUPERT, glasilo Občine Šentrupert, leto 10, št. 3, jesen 2008, str. 28 – 29.

Pestro poletje v krajevni knjižnici

V Krajevni knjižnici Šentrupert smo tudi v poletnem času našim obiskovalcem ponudili pester izbor predlogov za branje, dejavnosti in prireditvev.

Jože Zupan je v sproščnem in domačem vzdušju terase ob krajevni knjižnici Šentrupert 24. junija 2020 predstavil literarni opus svojega nekdanjega učenca Lojzeta Podobnika. Pesmi Lojzeta Podobnika so bile prvič objavljene leta 1991 v reviji Rast, na pobudo pesnika Severina Šalija.

Za osnovnošolce smo avgusta v sodelovanju z RIC Novo mesto v Šentrupertu izvedli zanimive in dobro obiskane delavnice 3D modeliranja in tiskanja.

Naša knjižnica je med prvimi v Sloveniji, ki svojim uporabnikom omogoča dostop, prenos in predvajanje knjig preko mobilne aplikacije audiobook. Knjige lahko poslušate kjerkoli in kadarkoli. Če vam za branje tiskanih knjig zmanjkuje časa ali vam zdravje več ne dovoljuje brati in brati, kot bi si sami želeli, je poslušanje knjižnih vsebin kot nalašč za vas. Še vedno vam ponujamo branje knjig v elektronski obliki na platformi Biblos. Na spletni strani trebanjske knjižnice najdete tudi povezavo do Lahkonočnic, kratkih zvočnih pravljic, med katerimi so nekatere tudi terapevtsko logopedске. Z lahkonočnicami so sanje še slajše.

Osnovnošolci, ki ste poleti sodelovali v poletni bralni znački Vesolje bralnih zakladov, boste konec septembra prejeli zaslužene nagrade.

Oktobra vas spet vabimo k sodelovanju pri naših ustaljenih bralnih projektih za otroke in odrasle (Jurčkov nahrbtnik, Bralna potepanja), izposodite si lahko Jurčkove kovčke in ob branju tudi ustvarjate.

Patricija Tratar

om

Novo šolsko leto, novi izzivi

Jesen že počasi trka na naša vrata in oznanja, da smo že zakorakali v novo, tokrat drugačno šolsko leto.

Septembra in oktobra potekajo vpisi v srednješolske programe s področja ekonomije, trgovine, gostinstva in predšolske vzgoje.

6. oktobra 2020 ob 9. uri bomo zakorakali v novo študijsko leto Univerze za tretje življenjsko obdobje Trebnje (UTŽO). Tako se bomo od oktobra dalje s člani srečevali na torkovih predavanjih in krožkih. Še vedno se nam lahko pridružite na računalniških delavnicah v Krajevni knjižnici Šentrupert. Brezplačne delavnice enkrat mesečno izvajamo v okviru projekta VGC Marela.

Številni brezplačni programi, ki jih sofinancirata Evropski socialni sklad in Republika Slovenija, s področja računalništva in spoznavanja novosti digitalnih tehnologij, tečajji tujih jezikov in programi za osebno rast so namenjeni starejšim od 45 let, potekajo v okviru projekta Pridobivanje temeljnih in poklicnih kompetenc 2018-2022.

Vas zanima? Pokličite v svetovalno središče na našem centru na 07 34 82 108 in z veseljem vam bomo svetovali. Informiranje in svetovanje sta za vas brezplačna, saj ju sofinancirata Evropski socialni sklad in Republika Slovenija.

Otvoritev UTŽO 2019 v Šentrupertu, arhiv CIK Trebnje

Ker se razmere trenutno skoraj tedensko spreminjajo, za točne informacije o naši ponudbi spremljajte našo spletno stran www.ciktrebnje.si ali nas spremljajte na CIK Facebook strani.

Tanja Vrčkovnik

Tečaj za višjega gasilca

Trideset tečajnikov iz gasilskih društev Gasilske zveze Trebnje (organizatorica tečaja) je v začetku februarju pristopilo k tečaju višjega gasilca, katerega zaključna izpita sta se zaradi koronavirusa oddaljila. Teoretični zaključni izpit so nato tečajniki uspešno opravili 7. julija, v nedeljo, 13. septembra, pa je bil še zaključni izpit praktičnega dela tečaja.

Po uspešnem zaključku tečaja so v 13 od 28 gasilskih društev bogatejši za novo usposobljeni gasilski kader.

M. F., Gasilska zveza Trebnje

Poveljnik GZ Trebnje je praznoval

Zadnji četrtek letošnjega avgusta je poveljnik GZ Trebnje, Janez Uhan, zaokrožil štiri desetletja življenja in dela na različnih področjih od družine, službe, gasilstva ...

V gasilske vrste je vstopil pred dobrimi 22 leti in je vsekozi član PGD Trebnje. V tem času je opravil številna izobraževanja in usposabljanja gasilcev, med drugim tudi tečaj za gasilskega sodnika ter na podlagi opravljenih tečajev pridobil čin višjega gasilskega častnika I. stopnje v skladu s Pravili gasilske službe prostovoljnih gasilcev. Aktivno deluje v društvu, v regiji in na Gasilski zvezi Trebnje, kjer je bil na letni skupščini 2014 izvoljen za poveljnika Gasilske zveze Trebnje. To funkcijo uspešno opravlja še danes ter tako predano dela in vodi gasilsko operativo na GZ Trebnje, ki združuje 28 prostovoljnih gasilskih društev Temeniške in Mirnske doline.

Ob jubileju sta poveljniku Janezu, ki je doma v Šentrupertu, v pisarni zveze v imenu gasilk in gasilcev Temeniške in Mirnske doline ter vodstva in organov GZ Trebnje čestitala predsednik in častnik poveljnik GZ Trebnje, Janez Bregant in Anton Bajc.

M. F., Gasilska zveza Trebnje

Oktober – mesec požarne varnosti

Tudi letos bo mesec oktober mesec požarne varnosti. Tema letošnjega projekta je požarna varnost v prostem času, slogan pa Kdor za požarno varnost poskrbi, je v prostem času brez skrbi.

Namen letošnjega projekta je opozoriti prebivalce, da tudi med preživljanjem prostega časa obstaja veliko nevarnosti, ki lahko povzročijo požar. Dopuste, počitnice, praznike in vikende lahko preživljamo na morju, potovanjih, v gorah ali pa doma. Ne glede na to, kje preživljamo

prosti čas, ne smemo pozabiti, da lahko kadar koli zgori. Da bo prosti čas minil brezskrbno in veselo, je moramo poznati preventivne ukrepe, s katerimi lahko preprečimo nastanek požara.

Na spletni strani Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje je objavljeno besedilo na temo Požarna varnost in prosti čas.

Kot pretekla leta bodo tudi letos potekale številne aktivnosti od vaj društev, sektorjev, GPO, dnevi odprtih vrat, izobraževanja za krajane in občane ... ter vaja Gasilske zveze Trebnje, ki bo tokrat v GPO Mokronog-Trebelno.

M. F., GZ Trebnje

Ženski pevski zbor Zimzelen Mirna združuje pevke iz štirih občin. Z zborovodjo Stanetom Pečkom je imel drugi četrtek v septembru prvo vajo v novi sezoni. Pevke se bodo odslej srečevale v mirnskem kulturnem domu, kjer bo vaja enkrat tedensko ob četrtkih, od 19. do 21. ure.

POVABILO K SODELOVANJU!

Nove pevke vabljene, da se pridružite zboru, ker je nekaj mest še prostih. Več nas bo, bolj ubrano bomo peli in zborovodja Stane bo še posebno vesel.

ŽePZ Zimzelen Mirna

Foto: M. Femec

Šola zdravja tudi v Šentrupertu

Na dan športa, 23. septembra 2020, začnemo v Deželi kozolcev z jutranjo vadbo. Vadba za celo telo poteka v vsakem vremenu, vsak delovni dan ob 7.30. Traja 30 minut in je brezplačna.

Vabljeni!

Napovednik dogodkov

KDAJ	KAJ	KJE	ORGANIZATOR / OPOMBE
VSAK DAN od 8.00 do 18.00	RAZSTAVA EKSPERIMENTALNE ARHEOLOGIJE: POZNI SREDNJI VEK IN ZGODNJA RENESANSA (najava obiska na 041 261 618)	BARBOVA GRAŠČINA NA VESELI GORI	KUD KLATI VITEZ
VSAK DAN od 15.00 do 18.00	IZMENJEVALNICA KNJIG	BARBOVA GRAŠČINA NA VESELI GORI	KUD KLATI VITEZ
Od 20. septembra 2020 naprej	SEKIRANJE PO SREDNJEVEŠKO OPIS NA POVEZAVI: https://www.facebook.com/pg/Sekiranje-po-Srednjeve%C5%A1ko-103147118166619/about/?ref=page_internal (POTREBNA REZERVACIJA)	BARBOVA GRAŠČINA NA VESELI GORI	KUD KLATI VITEZ.
SOBOTA, 26. september 2020	DNEVI EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE // Skupaj pobirajmo sadove	DEŽELA KOZOLCEV, ŠENTRUPERT	ZAVOD DEŽELA KOZOLCEV
SOBOTA, 3. oktober 2020, od 8.00 do 12.00	TRŽNICA V DEŽELI KOZOLCEV	DEŽELA KOZOLCEV, ŠENTRUPERT	TD ŠENTRUPERT
NEDELJA, 11. oktober 2020, ob 20.00	KONCERT IL DIVJI	DEŽELA KOZOLCEV, ŠENTRUPERT	IL DIVJI. VSTOPNINA: 12 EUR
SOBOTA, 17. oktober 2020	ROKE NAM NISO ZASTONJ ZRASLE	DEŽELA KOZOLCEV, ŠENTRUPERT	ZAVOD DEŽELA KOZOLCEV
SOBOTA, 31. oktober 2020, od 13.00 do 18.00	DAN REFORMACIJE: KAKO DELUJE TISKARSKI STROJ IZ 15. STOLETJA IN PRIKAZ TISKA PRVE SLOVENSKE KNJIGE ABECEDNIK 1550	BARBOVA GRAŠČINA NA VESELI GORI	KUD KLATI VITEZ
SOBOTA, 31. oktober 2020, od 19.00 do 23.00	SAMHAIN 4 (NOČ ČAROVNIC)	BARBOVA GRAŠČINA NA VESELI GORI	KUD KLATI VITEZ
PETEK, 6. november 2020, ob 18.00	PREDSTAVITEV KNJIGE ROBERTA PEŠKARJA O CERKVI SV. RUPERTA	CERKEV SV. RUPERTA, ŠENTRUPERT IN HIŠA VINA FRELIH	SKD (Slovensko konservatorsko društvo), Konservatorski svetnik dr. Robert Peskar
SOBOTA, 7. november 2020, od 8.00 do 12.00	TRŽNICA V DEŽELI KOZOLCEV	DEŽELA KOZOLCEV, ŠENTRUPERT	TD ŠENTRUPERT
SOBOTA, 5. december 2020, od 8.00 do 12.00	TRŽNICA V DEŽELI KOZOLCEV	DEŽELA KOZOLCEV, ŠENTRUPERT	TD ŠENTRUPERT

Šentrupert

Glasilo Občine Šentrupert – Leto: XXII./3, jesen 2020 – USTANOVITELJICA: Občina Šentrupert, zanjo Andrej Martin Kostelec – UREDNIŠKI ODBOR: Petra Krnc Laznik, urednica, člani: Janja Jerovšek, Mateja Leban, Mojca Ramovš, Jakob Trček, dr. Jože Uhan – Avtorica naslovne fotografije je Amalija Flander – GRAFIČNA PRIPRAVA in TISK: Piktogram d. o. o., Dobrova – Glasilo izhaja štirikrat letno - Naklada: 1050 izvodov – Glasilo je za občane Občine Šentrupert brezplačno.

Prispevke za jesensko številko časopisa pošljite do četrtega, 3. decembra 2020, na e-naslov glasilo@sentrupert.si. Priporočena dolžina je 1500 znakov s presledki vred. Fotografijo dodajte posebej, ne prilepljeno v word, ampak kot priponko vsaj velikosti 1024x*. Pripisite avtorja prispevka in fotografije. Uredništvo si pridržuje pravico od krajšanja in lektoriranja besedil. Anonimnih in ne več aktualnih prispevkov ne bomo objavili. V glasilo objavljeni prispevki izražajo stališče avtorja in ne uredništva.**